

Scenariusz zgodny z podstawą programową

praca z wykorzystaniem nowych mediów
i metod aktywizujących (45 min)

Co komu wolno, czyli o prawie autorskim

Opracowała: Jolanta Manthey

Aktualizacja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ świadomie, odpowiedzialnie uczestniczy w kulturze
- ✓ poznaje terminy z zakresu prawa autorskiego
- ✓ nabywa umiejętności potrzebnych do życia w społeczeństwie informacyjnym
- ✓ doskonali umiejętności związane z czytaniem ze zrozumieniem
- ✓ kształtuje umiejętność współpracy w grupie

Metody:

- ✓ praca z tekstem
- ✓ praca indywidualna i praca w grupach
- ✓ „jigsaw”

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ dostęp do Internetu

JĘZYK POLSKI

Szkoła podstawowa (klasy VII–VIII)

Odbiór tekstów kultury. Uczeń lub uczennica:

- wyszukuje w tekście (publicystycznym, popularnonaukowym, naukowym) potrzebne informacje i cytuje je, zachowując kontekst oraz prawa autorskie.
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie (rozdziela wątek główny i poboczny, argumenty i przykłady, fakty i opinie).

Samokształcenie. Uczeń lub uczennica:

- rzetelnie korzysta z informacji z poszanowaniem praw autorskich; rozumie znaczenie poprawnego cytowania źródeł i odpowiedzialnego wykorzystania treści.
- rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników własnej pracy – przygotowuje np. referaty, wystąpienia lub projekty multimedialne, dbając o właściwą kompozycję, jasność wypowiedzi i spójność argumentacji.

Szkoła ponadpodstawowa (zakres podstawowy)

Kształcenie literackie i kulturowe.

Odbiór tekstów kultury. Uczeń lub uczennica:

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów publicystycznych, naukowych lub popularnonaukowych; zauważa ich strukturę (teza, argumenty, wnioski) i potrafi je przedstawić w formie własnej wypowiedzi.

Kształcenie językowe.

Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń lub uczennica:

- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); potrafi wskazać środki językowe służące realizacji tych funkcji.

Tworzenie wypowiedzi.

Elementy retoryki. Uczeń lub uczennica:

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej, dbając o odpowiednią budowę zdań oraz spójność logiczną.

Mówienie i pisanie. Uczeń i uczennica:

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, uzasadniając własne stanowisko w sposób rzeczowy i kulturalny.
- buduje wypowiedź świadomie, z uwzględnieniem funkcji językowej, celu i adresata; wykorzystuje zasady retoryki (np. przejrzysta struktura, właściwe środki językowe).
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. prosi o doprecyzowanie, wskazuje sprzeczność wypowiedzi, dba o kulturę dyskusji.
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze oraz wypowiada się w dyskusji, przestrzegając norm językowych i etycznych.

Samokształcenie. Uczeń lub uczennica:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej (np. przygotowując prezentacje, artykuły, projekty) i potrafi zaprezentować własne stanowisko.
- porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje treści wokół głównego tematu/zagadnienia i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Szkoła podstawowa (klasy VII–VIII)

Prawo i sądy. Uczeń lub uczennica:

- wyjaśnia, czym jest prawo i na czym polega różnica między normami prawnymi a normami religijnymi, moralnymi i obyczajowymi.
- wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nieznaną prawo szkodzi itp.) oraz wyjaśnia konsekwencje ich łamania.

Szkoła ponadpodstawowa

Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń lub uczennica:

- rozróżnia normy prawne od innych typów norm (religijnych, obyczajowych, moralnych), wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, niezajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia ich znaczenie oraz konsekwencje ewentualnego naruszenia.

INFORMATYKA

Szkoła podstawowa (klasy VII–VIII).

Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń lub uczennica:

- opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci (bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji, dzielenie się informacją).
- postępuje etycznie w pracy z informacjami, zna zasady netykiety i stosuje się do nich, rozumie potrzebę poszanowania praw autorskich.

Szkoła ponadpodstawowa

Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń i uczennica:

- postępuje zgodnie z zasadami netykiety i regulacjami prawnymi dotyczącymi ochrony danych osobowych, informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej; ma świadomość konsekwencji naruszeń w tym zakresie.
- respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne związane z korzystaniem oraz rozpowszechnianiem oprogramowania (cudzych i własnych aplikacji) i dokumentów elektronicznych.

Przebieg lekcji:

• FAZA WSTĘPNA

Zajęcia dobrze byłoby przeprowadzić w pracowni internetowej/multimedialnej, aby uczniowie mieli dostęp do Internetu; w przypadku braku takich możliwości wystarczy wykorzystać karty pracy.

Lekcję można rozpocząć od rozmowy na temat współczesnych form uczestnictwa w kulturze: W jaki sposób współcześnie korzystamy z kultury? (ważne, żeby w rozmowie pojawiły się wątki związane z działaniem internetowych serwisów umożliwiających ściąganie filmów i książek)

Jakie są przyczyny popularności „piractwa”? (odpowiedzi wydają się oczywiste — łatwość i szybkość dostępu, niskie lub żadne koszty)

Jakie są (mogą być) konsekwencje upowszechniania się takich praktyk? (można spodziewać się odpowiedzi dotyczących konsekwencji prawnych, warto zwrócić uwagę, że problem ma szerszy wymiar).

Nauczyciel podaje temat lekcji, zapowiadając pracę metodą jigsaw (omówienie poniżej).

• FAZA REALIZACYJNA

Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup i rozdaje karty pracy (w przypadku, gdy zajęcia odbywają się w pracowni komputerowej z dostępem do Internetu, wystarczy podać wskazane w kartach pracy adresy stron www, a na kartach pozostawić polecenia). Członkowie każdej grupy pracują, wykorzystując te same materiały. Po upływie czasu przeznaczanego na pracę samodzielną (5 minut) uczniowie w grupach opracowują problem i ustalają sposób przekazania wiedzy innym (5-7 minut). Po skończonej pracy uczniowie łączą się w inne zespoły, odliczając w każdej grupie od 1 do 5, jedynek z wszystkich grup tworzą nową grupę, analogicznie pozostałe numery. Teraz każdy z zespołów składa się z ekspertów, którzy na forum nowej grupy dzielą się swoją wiedzą w zakresie opracowanych zagadnień (każdy z ekspertów ma 3 minuty na prezentację zagadnienia, pozostali uczniowie notują).

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Burza mózgów: Czemu służy prawo autorskie?

Wspólnie z uczniami nauczyciel formułuje wnioski i zapisuje na tablicy. Do wykorzystania prezentacja na temat podziału praw autorskich: goo.gl/upwtKD [dostęp: 02.09.2018 r.].

Może także zakończyć lekcję quizem Kahoot: goo.gl/uubsUG [dostęp: 02.09.2018 r.].

Zadanie domowe

Zapoznaj się z zamieszczoną w *Elementarzu pojęć* na stronie Legalna Kultura definicją „własności intelektualnej”. Sformułuj trzy argumenty uzasadniające znaczenie ochrony własności intelektualnej.

Proponowane źródła

1. legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/wlasnosc-intelektualna, goo.gl/8156Ho [dostęp: 02.09.2018 r.].
2. isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19940240083, goo.gl/bcHSAs [dostęp: 02.09.2018]

3. swiadmysluchacz.blogspot.com/2013/05/cykl-prawo-autorskie-i-sprzedaz.html,
goo.gl/txXTkQ [dostęp: 02.09.2018 r.].
4. prawoautorskie.gov.pl/ [dostęp: 02.09.2018 r.].
5. euipo.europa.eu/ohimportal/pl/web/observatory/faqs-on-copyright-pl, goo.gl/uLzZMr
[dostęp: 02.09.2018 r.].

KARTY PRACY:

Grupa I

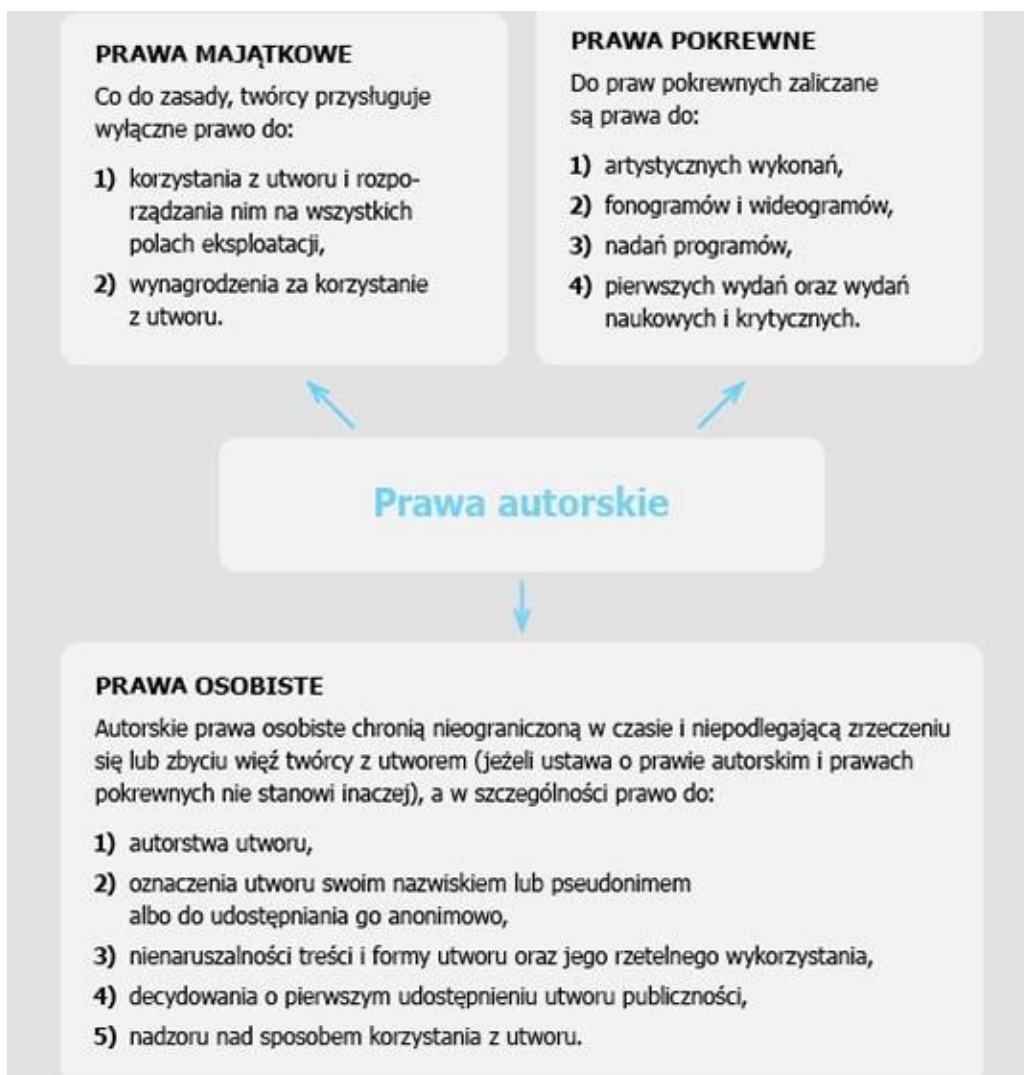
Zapoznaj się z materiałami i odpowiedz na pytania:

- A) Jakiego rodzaju utwory są przedmiotem prawa autorskiego?
- B) Co obejmuje ochrona prawa autorskiego?
- C) Jakie formalności muszą być dopełnione, by twórcę chroniło prawo autorskie?
- D) Jakie elementy składają się na ogół praw twórcy utworu?
- E) Czego dotyczą prawa pokrewne?

Wspólnie z członkami swojej grupy opracuj sposób przekazania opracowanego materiału (plakat, wykład, schemat).

Definicja - Prawa autorskie

Ogół praw przysługujących twórcy utworu, w tym prawo twórcy do decydowania o sposobie korzystania z utworu i czerpania z niego korzyści.

KARTY PRACY:

Grupa II

Zapoznaj się z materiałami i odpowiedz na pytania:

- A) Czego dotyczą przepisy prawa autorskiego w zakresie praw osobistych?
- B) Czy utwór podpisany pseudonimem jest objęty ochroną?
- C) Czy udostępnienie utworu oznacza wyzbycie się praw osobistych autora do niego?
- D) Na czym polega ochrona praw osobistych?
- E) Jakie prawa przysługują autorowi po udostępnieniu utworu?

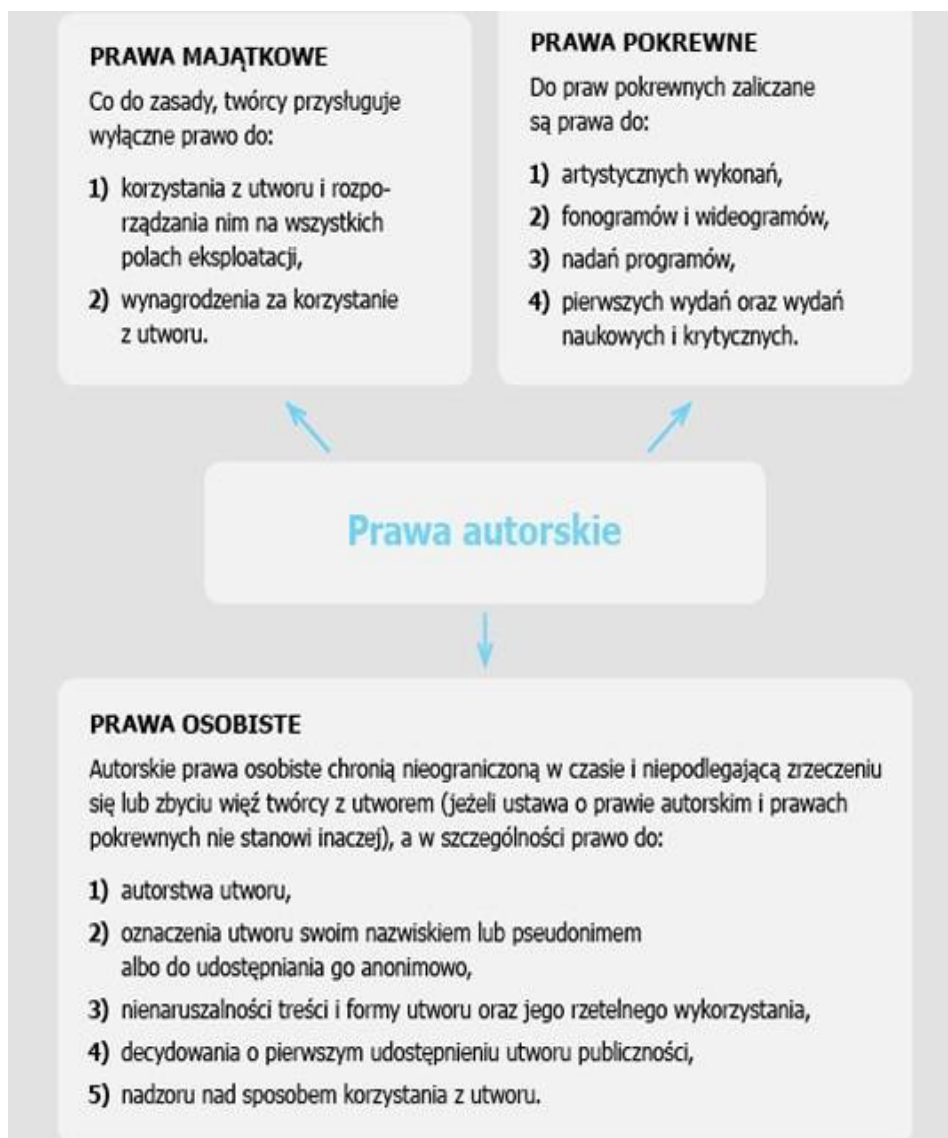
Wspólnie z członkami swojej grupy opracuj sposób przekazania opracowanego materiału (plakat, wykład, schemat).

Definicja – Prawa autorskie

Ogół praw przysługujących twórcy utworu, w tym prawo twórcy do decydowania o sposobie korzystania z utworu i czerpania z niego korzyści.

Ochrona autorskich praw osobistych

Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiszczył odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/ochrona_praw_autorskich

goo.gl/6E3cXo [dostęp: 02.09.2018 r.]

legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/prawa_autorskie

goo.gl/fYD9EV [dostęp: 02.09.2018 r.]

KARTY PRACY:

Grupa III

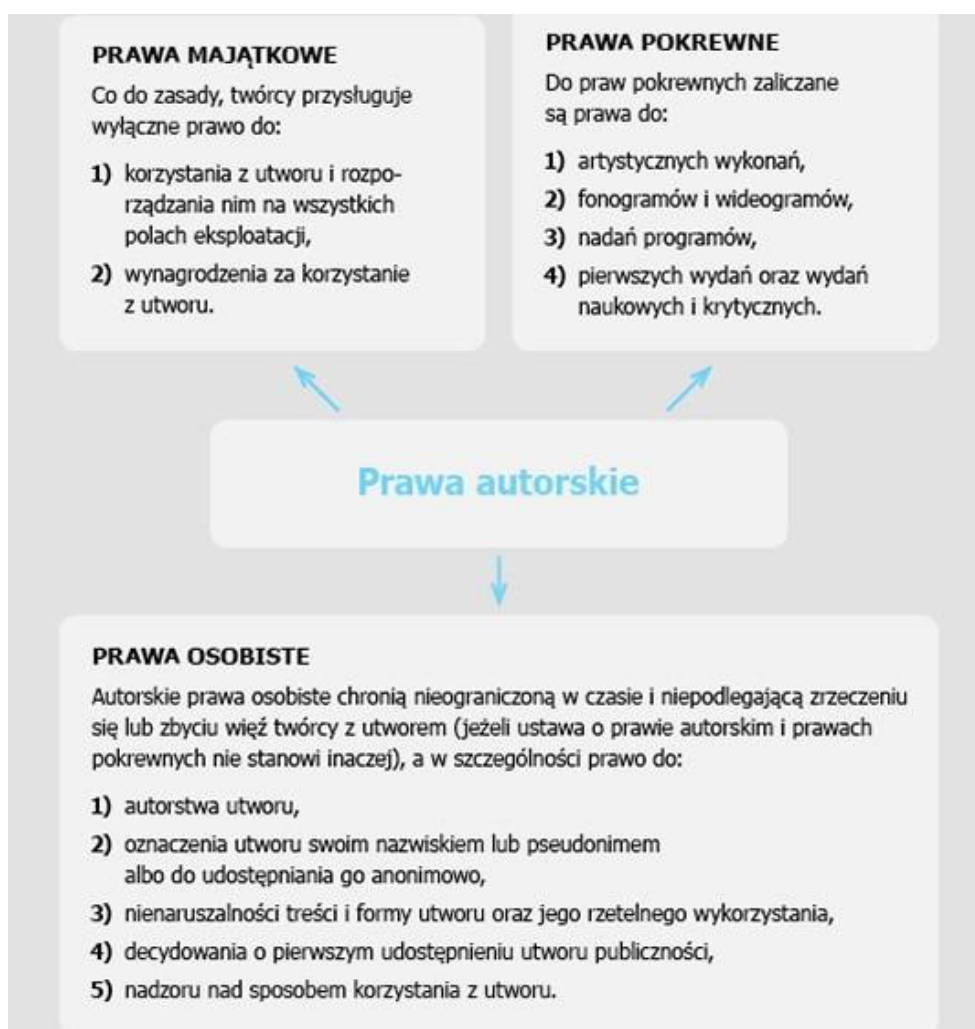
Zapoznaj się z materiałami i odpowiedz na pytania:

- A) Czego dotyczą przepisy prawa autorskiego w zakresie praw majątkowych?
- B) Czy udostępnienie utworu oznacza wyzbycie się praw majątkowych autora do niego?
- C) Kiedy możemy nieodpłatnie korzystać z utworu?
- D) Jakie instytucje mają prawo korzystać z utworów i na jakich warunkach?

Wspólnie z członkami swojej grupy opracuj sposób przekazania opracowanego materiału (plakat, wykład, schemat).

Definicja - Prawa autorskie

Ogół praw przysługujących twórcy utworu, w tym prawo twórcy do decydowania o sposobie korzystania z utworu i czerpania z niego korzyści.

KARTY PRACY:

Grupa IV

Zapoznaj się z materiałami i odpowiedz na pytania:

- A) Jak długo utwór chroniony jest prawem autorskim?
- B) Kiedy dzieło filmowe przestaje być chronione prawem autorskim?
- C) Jakie instytucje mają prawo korzystać z utworów i na jakich warunkach?
- D) Na czym polega ochrona autorskich praw majątkowych?

Wspólnie z członkami swojej grupy opracuj sposób przekazania opracowanego materiału (plakat, wykład, schemat).

Definicja - Ochrona praw autorskich

Osoba – twórca lub uprawniony – której autorskie prawa (osobiste lub majątkowe) zostały zagrożone, bądź naruszone działaniem osób trzecich, ma prawo/może żądać od innej osoby określonego zachowania.

Ochrona autorskich praw majątkowych

Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- zaniechania naruszenia
- usunięcia skutków naruszenia
- naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu
- wydania uzyskanych korzyści.

Nadto, uprawniony może się domagać:

- jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu, wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd
- zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu Promocji Twórczości.

legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/ochrona_praw_autorskich

goo.gl/Afhs5B [dostęp: 02.09.2018 r.]

KARTA PRACY:

Grupa V

Zapoznaj się z materiałami i odpowiedz na pytania:

- A) Co oznacza termin „przeniesienie praw autorskich”?
- B) W jaki sposób dokonuje się przeniesienie praw autorskich?
- C) Czego dotyczy umowa o przeniesieniu praw autorskich?
- D) Jakie elementy musi zawierać taka umowa?

Wspólnie z członkami swojej grupy opracuj sposób przekazania opracowanego materiału (plakat, wykład, schemat).

Definicja - Przeniesienie praw autorskich

Oświadczenie woli stron zawarte w formie umowy cywilno-prawnej, określającej zasady i warunki przeniesienia praw autorskich do utworu (umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych).

legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/przeniesienie_praw_autorskich
goo.gl/uo2iN9 [dostęp: 02.09.2018 r.]